

Το Σχολείο στα Ιόνια Νησιά: 1864-2021
Εκατόν πενήντα επτά χρόνια Εθνικής Εκπαίδευσης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

ΔΗΜΟΣ ΚΕΝ. ΚΕΡΚΥΡΑΣ
ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΝΤΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ
ΔΗΜΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΝΤΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Το Σχολείο στα Ιόνια Νησιά: 1864-2021
Εκατόν πενήντα επτά χρόνια Ειδημικής Εκπαίδευσης

Επιμέλεια
Πέτρος Δ. Αγγελόπουλος

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ -
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ:

Πέτρος Δ. Αγγελόπουλος
Περιφερειακός Διευθυντής Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Ιονίων Νήσων

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΚΔΟΣΗΣ:

Περιφέρεια Ιονίων Νήσων
Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Ιονίων Νήσων
Περιφερειακή Ένωση Δήμων Ιονίων Νήσων
Δήμος Κεντρικής Κέρκυρας και Διαποντίων Νήσων
Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Ιονίων Νήσων

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ:

Γραφικές Τέχνες - Εκδόσεις Θεοδωρίδη
Γαριβάλδη 10, 45 221 - Ιωάννινα

ISBN: 978-618-85621-2-7

© Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων, Πέτρος Δ. Αγγελόπουλος
Αλικές Ποταμού - 49 100 Κέρκυρα, Τηλ. 26610 82194

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Ευχαριστίες

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ
ΔΗΜΟΣ ΚΕΝ. ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΝΤΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

ΣΕΒΑΣΜΙΟΤΑΤΟ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΚΕΡΚΥΡΑΣ, ΠΑΞΩΝ & ΔΙΑΠΟΝΤΙΩΝ ΝΗΣΩΝ, κ. ΝΕΚΤΑΡΙΟ
ΠΑΝΟΣΙΟΛΟΓ. ΗΓΟΥΜΕΝΟ Ι. ΜΟΝΗΣ ΠΛΑΤΥΤΕΡΑΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ π. ΤΙΜΟΘΕΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ
ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ - ΑΡΣΑΚΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΛΛΑΔΑΣ

Συγγραφείς Συνδολογικού Τόμου

Αγγελόπουλος Πέτρος	Περιφερειακός Δ/ντής Π/θμιας και Δ/θμιας Εκπ/σης Ιονίων Νήσων
Αγγελούσης Ευάγγελος	Δ/ντής Δ/νσης Π/θμιας Εκπ/σης Ζακύνθου
Αλεξανδράτος Γεώργιος	Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου 2ου ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Ιονίων Νήσων
Αυλωνίτης Σπυρίδων	Δ/ντής Διοίκησης Περιφερειακής Δ/νσης Π/θμιας και Δ/θμιας Εκπ/σης Ιονίων Νήσων
Βλαχόπουλος Σπύρος	Δ/ντής Δημοτικού Σχολείου Γαστουρίου Κέρκυρας
Βουσολίνου-Ανυφαντή Ελένη	Δ/ντρια 4ου Γυμνασίου Κέρκυρας
Γαλανός Γεράσιμος	Υπεύθυνος Σχολικών Δραστηριοτήτων Π.Ε. Κεφαλληνίας, Αντιδήμαρχος Πολιτισμού και Παιδείας Δήμου Ληξουρίου, Κεφαλληνίας
Γαλιατσάτου Αλίκη	Δ/ντρια 3ου Γυμνασίου Αργοστολίου, Κεφαλληνίας
Γαούσης Σπύρος	Γραμματέας-Αρχαιοφύλακας της Καθολικής Αρχιεπισκοπής Κέρκυρας, Ζακύνθου - Κεφαλληνίας
Γκαμπρέλας Μιλτιάδης	Εκπαιδευτικός Δ/θμιας Εκπ/σης Λευκάδας, π. Δ/ντής Δ/θμιας Εκπ/σης Λευκάδας
Ζούμπου Παρασκευή	Εκπαιδευτικός Δ/θμιας Εκπ/σης Κέρκυρας
Κάντας Σπύρος	π. Δ/ντής Λυκείου Λευκίμης Κέρκυρας
Καρδάμης Κώστας	Αν. Καθηγητής Τμ. Μουσικών Σπουδών Ιονίου Παν/μίου
Κασσιανός Παναγιώτης	Εκπαιδευτικός, π. Προϊστάμενος της Δ/νσης Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Υ.ΠΑΙ.Θ.
Κουρκουμέλης Νίκος	Διδάκτωρ Ιστορίας, Υποστράτηγος (ε.α.)
Κουτάγιαρ Κάτια	Δ/ντρια 6ου Γυμνασίου Κέρκυρας
Λαδικός Άκης	Εκπαιδευτικός Π/θμιας Εκπ/σης Ζακύνθου
Μεταλλινός Δημήτριος	Ε.ΔΙ.Π. Τμ. Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας Ιονίου Παν/μίου - Πρόεδρος Δημοτικού Συμβουλίου Δήμου Κεν. Κέρκυρας
Μουζάκης Παναγιώτης	Δ/ντής 2ου Γ/σίου Ζακύνθου
Μουρούζης Παναγιώτης	Υπεύθυνος Ε.Κ.Φ.Ε. Κέρκυρας και Πρόεδρος ΠΑΝ.Ε.Κ.Φ.Ε.

Μπρισένιου Σοφία	Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου 1ου ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Ιονίων Νήσων
Ντούρου Μαρία	Ε.Ε.Π. Τμ. Μουσικών Σπουδών Ιονίου Παν/μίου
Παππιάς Θεόδωρος	Καθηγητής Τμ. Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας Ιονίου Παν/μίου
Παυλογιάννης Ονούφριος-Σπυρίδων	Ε.ΔΙ.Π. Τμ. Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας Ιονίου Παν/μίου
Σιαμέτη Γιαννούλα	Υποψήφια διδάκτωρ και επιστημονικός συνεργάτης του Ιονίου Παν/μίου
Σούσης Λίνος	Πολιτικός Μηχανικός. π. Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Κέρκυρας
Σφυρής Χρήστος-Νεκτάριος	Εκπαιδευτικός Π/θμιας Εκπ/σης Ζακύνθου
Τζιβάρα Παναγιώτα	Επ. Καθηγήτρια Τμ. Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκρίτειου Παν/μίου Θράκης
Τσερέ Αλεξάνδρα	Εκπαιδευτικός Δ/θμιας Εκπ/σης Λευκάδας
Χαλκίδα Αγάπη	Εκπαιδευτικός Π/θμιας Εκπ/σης Ζακύνθου

Περιεχόμενα
Το Σχολείο στα Ιόνια Νησιά: 1864-2021
Εκατόν πενήντα επτά χρόνια ελληνική εκπαίδευση

Πρόλογος Περιφερειακού Δ/ντή Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων <i>Πέτρου Δ. Αγγελόπουλου</i>	xv
Εισαγωγικό κείμενο Περιφερειάρχη Ιονίων Νήσων (Π.Ι.Ν.) <i>Ρόδης Κράτσα-Τσαγκαροπούλου</i>	xvii
Εισαγωγικό κείμενο Προέδρου της Περιφερειακής Ένωσης Δήμων Ιονίων Νήσων (ΠΕΔ-ΙΝ), <i>Αλέξανδρου Παρίση</i>	xix
Εισαγωγικό κείμενο Δημάρχου Κεν. Κέρκυρας και Διαποντίων Νήσων <i>Μερόπης-Σπυριδούδας Υδραίου</i>	xxi

Α΄
Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΑ ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ
ΕΩΣ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΣΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

<i>Παναγιώτα Τζιβάρη</i> Αλήθειες και ακριτομύθειες για την εκπαίδευση στην Κέρκυρα πριν και μετά την έλευση της νεωτερικότητας	2
<i>Νικόλαος Κ. Κουρκουμέδης</i> Η στοιχειώδης και η μέση εκπαίδευση στα νησιά του Ιονίου 1797-1864	16
<i>Θεόδωρος Παππάς</i> Προσπάθεια αναδιάρθρωσης και νέοι προσανατολισμοί: η προσφορά του Ανδρέα Μουστοζύδη στην Εκπαίδευση	46
<i>Σπύρος Βλαχόπουλος</i> Τα αλληλοδιδασκτικά σχολεία στα Ιόνια Νησιά την περίοδο της Βρετανικής προστασίας 1818/1864	60
<i>Σπύρος Κάντας</i> Μαθήματα Θετικών Επιστημών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στα Ιόνια Νησιά από το 1800 έως το τέλος του 1865	78

Β΄
Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
ΤΩΝ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ

<i>Δημήτριος Μεταδόνηός</i> Ιστορική επισκόπηση της Ορθόδοξης Εκκλησιαστικής Παιδείας στα Ιόνια Νησιά	94
<i>Σπυρίδων Γαούτσος</i> Εισαγωγή στην ιστορία της εκπαίδευσης και των σχολείων της Καθολικής εκκλησίας στα Ιόνια Νησιά.....	112
<i>Λίνος Σούσης</i> Ισραηλιτικές Κοινότητες Ιονίων Νήσων: Ιστορία - Εκπαίδευση	134

Γ΄
ΠΑΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ:
ΚΤΗΡΙΑΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ, ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

<i>Ελένη Βουσοδίνου-Ανυφαντή</i> Ιστορικοί τόποι εκπαιδευτικής χρήσης και κτιριολογικά στοιχεία σχολείων Κέρκυρας από το 16ο έως το 18ο αιώνα	160
<i>Γεράσιμος Σωτ. Γαλανός, Γιώργος Φιδ. Αδεξανδράτος</i> Ιστορική εικόνα της στοιχειώδους και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Κεφαλονιά από τα χρόνια των Ενετών έως 1940	174
<i>Αδίκη Κ. Γαλιατσάτου</i> Κεφαλονίτες ευεργέτες και Εκπαίδευση	202
<i>Ευάγγελος Αγγελούσης, Άκης Λαδικός, Χρήστος Σφυρής, Αγάπη Χαδκίδη</i> Στιγμιότυπα από την εκπαίδευση στη Ζάκυνθο τον 20ό αιώνα	220
<i>Παναγιώτης Μουζάκης</i> Εξέλιξη Δημοσίων Σχολικών Μονάδων Δ.Ε. Ζακύνθου από το 1939 έως το 2021	234
<i>Αδεξάνδρα Τσερέ, Μιδτιάδης Γκαμπρέδας</i> Κτήρια, σωζόμενα και μη, που στέγασαν δημόσια σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην πόλη της Λευκάδας κατά τον 19ο και τον 20ό αιώνα	240
<i>Γιαννούδα Σιαμέτη</i> Μαθητές και μαθήτριες: Σχολεία Αρρένων και Θηλέων στα Ιόνια Νησιά	248
<i>Κάτια Κουτάγιαρ</i> Συνοπτική Ιστορία της ίδρυσης και της πορείας των Γυμνασίων Θηλέων στα Ιόνια Νησιά	266
<i>Παρασκευή Ζούμπου</i> Δημόσια Εμπορική Σχολή Κέρκυρας. Μια επαγγελματική σχολή στα Ιόνια Νησιά στις αρχές του 20ού αιώνα	282

Δ΄
ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

<i>Σοφία Μπρισιένιου</i> Η Τοπική Ιστορία και Σχολείο	290
<i>Κώστας Καρδάμης</i> Η μουσική εκπαίδευση των Επτανήσων: Μια πορεία με συνέχειες και ρίξεις.	302
<i>Μαρία Ντούρου</i> Τα Μουσικά Σχολεία των Ιονίων Νήσων	316
<i>Παναγιώτης Μουρούζης</i> Οι Φυσικές Επιστήμες στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση των Ιονίων Νήσων μετά την Ένωση. Μια σύντομη αναφορά	340
<i>Ονούφριος Πανδογιάννης</i> Γυμναστικές και αθλητικές ιδέες και πρακτικές στο χώρο των Ιονίων Νήσων	346
<i>Παναής Κασσιανός</i> Η εκπαίδευση των παιδιών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα Ιόνια Νησιά	358
<i>Σπύρος Ανδωνίτης, Πέτρος Δ. Αγγελόπουδος</i> Η εκπαίδευση στην Ελλάδα μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις- Διοίκηση στην Εκπαίδευση	376
<i>Πέτρος Δ. Αγγελόπουδος</i> Επίλογος, Προτάσεις και Προοπτικές εκπαίδευσης	401
Βιογραφικά σημειώματα των συγγραφέων	405

Πρόλογος

Πέτρου Δ. Αγγελόπουλου

Επιστημονικού Επιμελητή Ιστορικού Τόμου Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων
Περιφερειακού Δ/ντή Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων

Η Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων λαμβάνοντας υπόψη τη μοναδικότητα της ιστορίας των Επτανήσων, την προσφορά της στην παιδεία του γένους και του ελληνικού κράτους, καθώς και την έλλειψη επίσημης καταγραφής και προβολής της τοπικής εκπαιδευτικής ιστορίας σε ενιαίο εγχειρίδιο, προβαίνει, σε συνεργασία με πανεπιστημιακούς καθηγητές και άλλους ειδικούς συγγραφείς, στην εκπόνηση και στην έκδοση ενός συλλογικού τόμου αφιερωμένου στην Ιστορία της Εκπαίδευσης στα Ιόνια Νησιά.

Ο συλλογικός αυτός τόμος, επιστημονικά τεκμηριωμένος και επαρκώς εικονογραφημένος, αναδεικνύει βασικές πτυχές και θεματικές της μακρόχρονης παρουσίας της εκπαίδευσης στον τόπο μας. Το χρονικό πλαίσιο αυτής της διαδρομής ξεκινάει από την περίοδο της Βενετοκρατίας, από την εποχή δηλαδή που εντοπίζεται η ίδρυση του πρώτου Δημόσιου Σχολείου στα Ιόνια Νησιά (1541) και διαπερνώντας τα χρόνια έως και μετά την Ένωση με την Ελλάδα (1864), φτάνει στην εποχή μας που φέτος συμπληρώνονται εκατόν πενήντα επτά χρόνια συμμετοχής στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα αλλά και διακόσια χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση του 1821.

Πρόθεση της έκδοσης αυτής είναι να αποτελέσει ένα πανόραμα της ιστορίας της επανησιακής εκπαίδευσης και να γίνει η αφορμή να χτιστούν νέες γέφυρες για το μέλλον της παιδείας. Οι θεματικές που αναδεικνύονται από τον/την κάθε συγγραφέα, στα έγκριτα κείμενα που ακολουθούν, δίνουν με καλαίσθητο τρόπο μια πληρέστερη ιστορική εικόνα της εξέλιξης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης των Ιονίων Νήσων. Η συλλογική αυτή προσπάθεια επιθυμεί να κοινωνήσει στους αναγνώστες την ιδιαιτερότητα και τη μοναδικότητα της Ιστορίας της Εκπαίδευσης των Επτανήσων, ώστε αναδεικνύοντας το παρελθόν, να μπορέσουμε να σχεδιάσουμε καλύτερα το μέλλον της Παιδείας και της κοινωνίας μας συνολικά.

Η ιστορία ενός λαού, ενός τόπου συνήθως καθορίζεται από ξεχωριστούς ανθρώπους σε ξεχωριστές συνθήκες. Καθορίζεται από εκείνους που βάζουν το εμείς πάνω από το εγώ τους, που βάζουν τα ιδανικά τους πάνω από τη ζωή τους και τις ανάγκες τους. Εξαιρετικά είναι τα αγαθά της Επανησιακής

Εκπαιδευτικής Ιστορίας με πολυτιμότερο την προσφορά στην παιδεία. Η μνήμη είναι αυτή που φυλάσσει τα πάντα και εγγυάται για όλα.

Όσο κανείς εμβαθύνει στην έρευνα και στη μελέτη της εκπαιδευτικής δραστηριότητας εκείνης της εποχής τόσο νιώθει ιδιαίτερα περήφανος που με επιμέλεια κατορθώθηκε να διασωθεί η ιστορική αξία της Εκπαίδευσης στα Ιόνια Νησιά. Ίσως είναι το πιο ουσιώδες περιεχόμενο και το σπουδαιότερο αξίωμα που προτείνει και επιβάλλει η Διδακτική της Ιστορίας «να είμαστε σπάταλοι στο ιδιαίτατο, στο σημαντικότερο από τα αγαθά μας: την αλήθεια».

Αποτελεί αναγκαιότητα η σχολική ιστορία σε κάθε βαθμίδα της εκπαίδευσης, τόσο στην κάθετη όσο και στην οριζόντια διαίρεση της επίσημης παιδείας, να είναι το αντικείμενο φροντίδας και ενδιαφέροντος. Οι μαθητές και οι μαθήτριες όλων των βαθμίδων έχουν δικαίωμα να γνωρίζουν όλες τις φάσεις της ιστορίας της Εκπαίδευσης των Ιονίων Νήσων, από τη γέννηση και την εμφάνισή της ως τη σημερινή πλήρη διαμόρφωση και εξέλιξή της.

Παρά το πλήθος αποσπασματικών δημοσιεύσεων αξιόλογων μελετών και διατριβών που έχουν ως θέμα επιμέρους πτυχές της εκπαιδευτικής μας ιστορίας, ο συλλογικός τόμος αποτελεί το μοναδικό πόνημα με τη συγκεκριμένη ιστορική αναφορά για την εκπαίδευση στα Ιόνια Νησιά. Ένα σημαντικό μέρος αυτών των μελετών, μπορεί να βρει ο αναγνώστης στους βιβλιογραφικούς καταλόγους του κάθε άρθρου.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά και να συγχαρώ τους εκλεκτούς συγγραφείς που κοπίασαν ώστε να συμβάλλουν, με τις εργασίες τους, στις επιμέρους πτυχές αυτού του συλλογικού τόμου και συνέβαλαν στην περίσωση, διαφύλαξη και δημοσιοποίηση της σημαντικής ιστορίας της Επτανησιακής Εκπαίδευσης, ώστε να αποτελέσει εξέχουσα παρακαταθήκη για τις επόμενες γενιές. Ευχαριστώ πολύ, επίσης, όλους εκείνους, πρόσωπα και φορείς, οι οποίοι ολοπρόθυμα παραχώρησαν φωτογραφικό και αρχειακό υλικό ώστε να εμπλουτίζει τα κείμενα των συγγραφέων και να βοηθά τον αναγνώστη.

Ιδιαίτερως οφείλω να ευχαριστήσω τους πανεπιστημιακούς διδάσκοντες κ. κ. Θεόδωρο Παππά και Δημήτριο Μεταλληνό, οι οποίοι με την επιστημονική τους κατάρτιση και εμπειρία μας έδωσαν πολύτιμες συμβουλές κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού και της υλοποίησης αυτής της πρωτοβουλίας, τους συνεργάτες μου κ. Σπυρίδωνα Δομτζίδα εκπ/κό ΠΕ01 & ΠΕ02, κα Νίκη Ειρήνη Λαμπρίδη εκπ/κό ΠΕ79.01 και την κα Μαρία Μουζακίτη εκπ/κό ΠΕ02, αλλά και όλους όσοι βοήθησαν καθοριστικά με οποιονδήποτε τρόπο.

Θερμές ευχαριστίες στην Περιφερειάρχη Ιονίων Νήσων κα Ρόδη Κράτσα-Τσαγκαροπούλου και στο Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Ιονίων Νήσων για την οικονομική υποστήριξη και την αγαστή συνεργασία που έχουμε πάντα ως ΠΔΕ Ιονίων Νήσων.

Επίσης ευχαριστούμε την Περιφερειακή Ένωση Δήμων Ιονίων Νήσων και τον Πρόεδρο κ. Αλέξανδρο Παρίση για την υποστήριξη στην συνέκδοση του Ιστορικού Τόμου της ΠΔΕ Ιονίων Νήσων.

Επιπρόσθετα να ευχαριστήσουμε θερμά τη Δήμαρχο Κεντρικής Κέρκυρας και Διαποντίων Νήσων κα Μερόπη Σπυριδούλα Υδραίου για την υποστήριξη, τη συνέκδοση και την συνεργασία που έχουμε πάντα ως ΠΔΕ Ιονίων Νήσων.

Εισαγωγικό Σημείωμα

Ρόδης Κράτσα-Τσαγκαροπούδου

Περιφερειάρχης Ιονίων Νήσων
Πρώην Αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

*Η παιδεία στα Ιόνια Νησιά.
Από την πρωτοπορία της ιστορίας στην πρωτοπορία του μέλλοντος.*

Η μελέτη του συστήματος παιδείας και εκπαίδευσης σε μια περιοχή η σε μια χρονική περίοδο είναι το ζήτημα – κλειδί για να απαντηθούν και ν' αναλυθούν πολλές παράμετροι που σχετίζονται με την ταυτότητα ενός τόπου, όπως και με την ιστορική και πολιτισμική του εξέλιξη.

Υποδεχόμαστε λοιπόν μ' ενθουσιασμό και ικανοποίηση την έκδοση της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων με θέμα: «Το σχολείο στα Ιόνια Νησιά: 1864-2021». Εκατόν πενήντα επτά χρόνια Ελληνικής Εκπαίδευσης.

Εύλογο είναι ν' αναζητήσουμε τον ρόλο της παιδείας και της εκπαίδευσης στις κοινωνικοπολιτικές διαδικασίες που έκαναν τα Επτάνησα “ξεχωριστά” στην ιστορική διαδρομή του έθνους, αλλά αναπόσπαστο μέρος του.

Το εν λόγω βιβλίο, έρχεται επίσης να καλύψει ένα μεγάλο κενό έρευνας, τόσο για την ιστορία της Επτανήσου, σήμερα Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, όσο και για την επιστημονική μελέτη της εκπαίδευσης στην χώρα μας.

Οι πραγματείες των εκλεκτών ερευνητών και εκπαιδευτικών που περιλαμβάνονται στο ανά χείρας βιβλίο αναδεικνύουν μία εξέλιξη παιδείας στα Επτάνησα η οποία βρέθηκε στην πρωτοπορεία της ιστορίας.

Η γεωγραφική θέση των Επτανήσων και οι γεωπολιτικές συγκυρίες του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα τα έφεραν σε συνάντηση με κατακτητές ή προστάτες, οι οποίοι ήταν φορείς των νέων ιδεών της ισότητας, της ελευθερίας και Εθνικής συνείδησης που έπνεε στην Ευρώπη και τροφοδοτούσε τον πόθο για την ανεξαρτησία των Ελλήνων. Είναι η περίοδος της πνευματικής ακμής αλλά και του πατριωτισμού στα Επτάνησα, περίοδος ανεκτίμητη και ελάχιστα γνωστή.

Με την έλευση των Γάλλων δημοκρατικών το 1797 στα Επτάνησα και την κατάλυση της Ενετοκρατίας η διαπαιδαγώγηση του πολίτη και η εκπαίδευση, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, εντάχθηκαν στους νέους διοικητικούς θεσμούς. Δημιουργήθηκε το πρώτο Προκαταρτικό σχολείο και τέθηκαν οι βάσεις για την ανάπτυξη της δημόσιας και της ιδιωτικής εκπαίδευσης, την ίδρυση επιστημονικών εταιριών, ανοικτών και προσιτών στο ευρύ κοινό.

Στην Επτάνησο Πολιτεία (1800-1870) η οποία ακολούθησε ως αυτόνομο ελληνικό κράτος, με θέσπιση της Γερουσίας, συστήθηκαν 44 σχολεία στοιχειώδους εκπαίδευσης στα επτά νησιά, ενώ το 1805 κατατέθηκε ο κανονισμός της Δημόσιας εκπαίδευσης, με βάση την ελληνική γλώσσα.

Την περίοδο αυτή κεφαλαιώδης υπήρξε ο ρόλος του Ιωάννη Καποδίστρια, ο οποίος ήταν επιφορτισμένος για την διάρθρωση των δομών και την προώθηση του συστήματος της εκπαίδευσης στα Ιόνια Νησιά, όπως άλλωστε το έπραξε αργότερα ως Κυβερνήτης του ανεξάρτητου Ελληνικού Κράτους.

Στο Ιόνιο Κράτος, υπό την Αγγλική προστασία (1814-1964) καθιερώθηκε το κοινωνικό δικαίωμά της δωρεάν παιδείας, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και με επίσημη γλώσσα την ελληνική η οποία δεν σταμάτησε να ισχυροποιείται, ενώ δημιουργήθηκε η Ιόνιος Ακαδημία στην Κέρκυρα, το πρώτο Ελληνικό Πανεπιστήμιο.

Η τεράστια συμβολή των Επτανησίων στην Επανάσταση τον 1821 και η πολύτιμη συμμετοχή τους στην εξέλιξη του νεότερου ελληνικού κράτους όπως και οι αγώνες για την Ένωση τους με την Μητέρα Ελλάδα το 1864 χαρακτηρίζονται ακριβώς από αυτά τα στοιχεία της συνάντησης του Ευρωπαϊκού και Ελληνικού διαφωτισμού που ζυμώθηκε μέσα στην παιδεία και δημιούργησε τον Επτανησιακό πολιτισμό.

Η λαμπρή αυτή παρακαταθήκη σφράγισε το Σχολείο των Επτανήσων στην νεώτερη ιστορία του, το οποίο λειτούργησε πάντα ως φορέας πολιτισμού και διατήρησης της κοινής μας ταυτότητας αλλά και ως εστία προόδου και εξωστρέφειας, χάρις στους φωτισμένους δασκάλους και τους δημιουργικούς μαθητές.

Έτσι το ζήσαμε, το αγαπήσαμε και το θυμόμαστε οι επανήσοι το σχολείο μας. Σήμερα τίποτε δεν είναι όπως χτες. Η ιστορική όμως παρακαταθήκη του σχολείου μας πρέπει να παραμείνει ζωντανή.

Να μας εμπνέει για νέες δημιουργίες και κατακτήσεις στην σύγχρονη εποχή.

Να προετοιμάζει ενεργούς πολίτες με αρχές, αξίες, γνώσεις και ικανότητες που θα οδηγήσουν τον τόπο μας στην εξέλιξη και την βιώσιμη ανάπτυξη για όλους.

Να γίνει το εφαλτήριο για να περάσουμε από την πρωτοπορεία της ιστορίας, στην πρωτοπορεία του μέλλοντος.

Εισαγωγικό Σημείωμα

Αδέξανδρου Παρίση

Προέδρου Περιφερειακής Ένωσης Δήμων Ιονίων Νήσων

για τη συνέκδοση του συλλογικού τόμου

Το Σχολείο στα Ιόνια Νησιά: 1864-2021. Εκατόν Πενήντα Επτά Χρόνια Εδδηγικής Εκπαίδευσης.

Αισθάνομαι ιδιαίτερη χαρά και τιμή που ως Πρόεδρος της Περιφερειακής Ένωσης Δήμων Ιονίων Νήσων έχω την ευκαιρία να προλογίσω αυτή την πολύ σημαντική έκδοση, ένα συλλογικό τόμο αφιερωμένο στην Ιστορία της Εκπαίδευσης στα Ιόνια Νησιά.

Είναι μια μοναδική πρωτοβουλία που πραγματοποιείται στο πλαίσιο του εορτασμού των 200 χρόνων από την Ελληνική Επανάσταση του 1821.

Τα Ιόνια Νησιά έχουν πλούσια ιστορία, μοναδική πολιτιστική παράδοση και πολύ σημαντική πνευματική προσφορά στην παιδεία του έθνους.

Ο συλλογικός-συλλεκτικός τόμος περιλαμβάνει πρωτότυπα άρθρα και κείμενα με θέμα την εκπαίδευση στα Ιόνια Νησιά πριν και μετά την Ένωση.

Στόχο έχει να αποτυπώσει τη διαδρομή των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων μέσα στις ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες που γνώρισαν τα νησιά μας σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους.

Η έκδοση αυτή απευθύνεται όχι μόνο στην εκπαιδευτική κοινότητα αλλά και σε ολόκληρη την τοπική κοινωνία και τους φορείς της και συμβάλλει στην ανάδειξη και στην ενίσχυση μιας πλούσιας παράδοσης.

Στη σπουδαία αυτή έκδοση συμμετέχουν με έρευνες, άρθρα και κείμενα έγκριτοι επιστήμονες φωτίζουν διαφορετικές πλευρές και παρουσιάζουν με μοναδικό τρόπο την ιστορία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στα Νησιά μας.

Έχει ιδιαίτερη σημασία ότι ο συλλογικός ιστορικός τόμος θα διανεμηθεί σε όλες τις σχολικές μονάδες της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης των Ιονίων Νήσων. Επομένως η γνώση

και η κατανόηση μιας μοναδικής διαδρομής θα βοηθήσει και κάθε σύγχρονη προσπάθεια για την ανάπτυξη της παιδείας στα νησιά μας και τη διαμόρφωση ενός σύγχρονου και ποιοτικού εκπαιδευτικού οράματος.

Η Περιφερειακή Ένωση Δήμων Ιονίων Νήσων υποστηρίζει την προσπάθεια και συμμετέχει ενεργά στην έκδοση σε συνεργασία με την Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων και το Δήμο Κεντρικής Κέρκυρας και Διαποντίων Νήσων.

Αξίζουν θερμά συγχαρητήρια σε όλους όσοι οργάνωσαν, συμμετείχαν κι βοήθησαν να ολοκληρωθεί αυτή η ποιοτική έκδοση.

Αποτελεί ιδιαίτερη τιμή η συμμετοχή μας σε αυτή την πρωτοβουλία γιατί με τον τρόπο αυτό συμβάλλουμε στην ανάδειξη και προβολή της πλούσιας και μοναδικής ιστορίας της εκπαίδευσης στα Ιόνια Νησιά.

Παράλληλα όμως με την κατανόηση και τη βαθύτερη γνώση της πλούσιας ιστορίας μας, στηρίζουμε και ενισχύουμε το συνεχή αγώνα για καλύτερη παιδεία στα νησιά μας και στη χώρα μας προς όφελος ολόκληρης της κοινωνίας.

Εισαγωγικό Σημείωμα *Μερόπης-Σπυριδούδας Υδραίου*

Δημάρχου Κεντρικής Κέρκυρας και Διαποντίων Νήσων

για την έκδοση της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων

Το Σχολείο στα Ιόνια Νησιά: 1864-2021. *Εκατόν Πενήντα Επτά Χρόνια Εδδηγικής Εκπαίδευσης.*

Η έκδοση της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων με θέμα: «Το σχολείο στα Επτάνησα 1864-2021» αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την μελέτη ενός τόπου που διαμορφώθηκε κάτω από διαφορετικές επιρροές σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα.

Τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν στην Ευρώπη στις αρχές του 19ου αιώνα και κυρίως τα κινήματα που εμφανίστηκαν ως απότοκα του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης, διαμόρφωσαν και τις αντίστοιχες συνθήκες στα Επτάνησα την εποχή αυτή. Και αυτό γιατί τα νησιά του Ιονίου, λόγω της γεωγραφικής τους θέσης και λόγω των ξένων κατακτητών που εναλλάσσονταν σε αυτά επί 6 αιώνες, επηρεάστηκαν από τις εξελίξεις στη Δύση και αποτέλεσαν φορέα μετάδοσης των

ευρωπαϊκών ιδεών στην Ανατολή, που ευρίσκετο κάτω από την οθωμανική κυριαρχία.

Η έρευνα για την εκπαίδευση στα Επτάνησα από το 1864 μέχρι σήμερα, θα φωτίσει πολλές πτυχές της ιστορίας ενός τόπου, που σχετίζονται με την πολιτιστική του ταυτότητα και θα συμβάλλει ουσιαστικά στην επιστημονική μελέτη για την παιδεία της χώρας μας.

Οι επανήσοι κάτω από τον όποιο κατακτητή, όποια και αν ήταν η επίσημη γλώσσα τους, για μητρική τους γλώσσα είχαν την ελληνική.

Η συμβολή της Κέρκυρας και των Επτάνησων που δε γνώρισαν τουρκικό ζυγό, στην Επανάσταση του 1821 υπήρξε σημαντική. Η επιθυμία για πατρίδα στα Επτάνησα υπήρξε έντονη και οι επανήσοι αγωνίστηκαν για μια Ελλάδα που βρισκόταν στο μυαλό τους και την καρδιά τους. Αλλά και μετά

την Ένωση του νεοσύστατου ελληνικού κράτους με την οργανωμένη Επτανησιακή Πολιτεία, οι Επτανησιώτες, με αμεσότερες τις επιρροές του ευρωπαϊκού διαφωτισμού, ενίσχυσαν το δημοκρατικό προβληματισμό και την πολιτική σκέψη.

Να μην παραβλέψουμε την συμβολή του Ιωάννη Καποδίστρια, στην διάρθρωση των δομών και την προώθηση του συστήματος της εκπαίδευσης στα Ιόνια Νησιά, όπως άλλωστε το έπραξε αργότερα ως Κυβερνήτης στην Ελλάδα.

Η παιδεία, των Επτανήσων που ήρθε σε γόνιμη επαφή με την αντίστοιχη δυτική κουλτούρα άλλαξε το γενικότερο κλίμα του συντηρητισμού στην ελεύθερη Ελλάδα.

Οι επτανήσιοι δημιουργοί των γραμμάτων και των τεχνών είχαν να καταθέσουν ένα τεράστιο πνευματικό έργο και μια επιβλητική ποιητική κληρονομιά, που αναδείκνυε και τη δημοτική γλώσσα ως κυρίαρχο μέσο σκέψης και έκφρασης των νεοελλήνων.

Αυτή η έκδοση θα αποτελέσει μια ευκαιρία για να στρέψουμε το βλέμμα μας στο Μέλλον. Να εμπνευστούμε από την Ιστορία και την πορεία μας, για να οραματιστούμε το Αύριο και να προετοιμαστούμε για τη νέα εποχή που έρχεται

«Η ιστορία δεν είναι χρήσιμη, επειδή διαβάζει κανείς εκεί το παρελθόν, αλλά επειδή διαβάζει το μέλλον».

Το Σχολείο των Επτανήσων λειτούργησε πάντα ως φορέας πολιτισμού και προόδου.

Η ιστορική όμως παρακαταθήκη του σχολείου μας πρέπει να παραμείνει ζωντανή.

Να μας εμπνέει για νέες δημιουργίες και κατακτήσεις στην σύγχρονη εποχή.

Ο Δήμος Κεντρικής Κέρκυρας και Διαποντίων Νήσων, στηρίζει με κάθε τρόπο την σοβαρή αυτή εκδοτική προσπάθεια, που θα συμβάλει στην επιστημονική μελέτη για την παιδεία της χώρας μας.